

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, metodologik, innovatsion fan va ta'limga oid ilmiy jurnal

№1/2023

Litsenziya raqami: №095310

MAKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 218 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

TAHRIR HAY'ATI:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich	tarix fanlari doktori, professor	Bosh muharrir
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna	pedagogika fanlari doktori(DSc), professor	Bosh muharrir o'rinbosari
Hamdamova Maxzuna Tursunovna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	Bosh muharrir o'rinbosari
Jamoldinova Odinaxon Rasulovna	pedagogika fanlari doktori, professor	A'zo
Djamilova Nargiza Nuriddinovna	pedagogika fanlari doktori (DSc), professor	A'zo
Babayeva Dono Razzakovna	pedagogika fanlari nomzodi, professor	A'zo
Sadikova Shoista Akbarovna	pedagogika fanlari nomzodi, professor	A'zo
Jumanova Fotima Uralovna	pedagogika fanlari nomzodi, dotsent	A'zo
Shirbachevna Gulchexra Shakirovna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	A'zo
Mirzayeva Farog'at Odiljonovna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent	A'zo
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	A'zo
Ne'matov Shuhrat yergashovich	pedagogika fanlari nomzodi	A'zo
Ochilov Sevin Rajaboyevich	Qashqadaryo viloyat Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi Pedagoglarning bilimi hamda ko'nikmalarini baholash sho'basini metodisti	A'zo
Yuldasheva Dilnoza Bekmuradovna	Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	A'zo
Nurkeldiyeva Dilbar Axmedovna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	A'zo
Radjapova Zuxra Tirkashevna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	A'zo
Gaynazarova Gulbahor Abdullayevna	pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent	A'zo

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti,

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

MUNDARIJA

“Ta’lim sifatini oshirish – Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yakka-yu yagona to‘g‘ri yo‘lidir”	6
Qirg‘zboyev Abdug‘affor Karimjonovich	
Ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarni takomillashtirish mexanizmlari	8
Ibragimova Gulsanam Ne‘matovna	
Влияние игровой деятельности в процесс изучения английского языка в ДОО	11
Хамдамова Махзуна Турсуновна	
Methodological advancements in the English instruction of preschoolers.....	15
Asiljonova Shohsanam Doniyorovna	
Yangi O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar	18
Babayeva D. R.	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni iqtisodiy tarbiyalashda pedagoglar va ota-onalarning o‘zaro ta’siri	21
Bozorbayeva Gulruh Alisher qizi	
Zamonaviy sharoitlarda maktabgacha ta’lim tizimida metodik ishlarni tashkil etish.....	25
Fayziyeva Mabudaxon Muhammadjonovna	
Неполные предложения как объект исследования	28
Ибатова Амира Шавкатовна, Юлдашева Дилноза Бекмуродовна	
Lider va uning fazilatlarini xorijlik olimlar va tadqiqotchilar nigohida	32
Irgasheva Madinabonu Baxromjon qizi	
Ijtimoiy tarbiyada mahallaning o‘rni.....	36
Raximberganova Munajat Muzaffar qizi, Iskandarov Nodirbek Ravshanbekovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni ijodiy faoliyatga o‘rgatishda STEAM ta’lim texnologiyasining ahamiyati	38
Kojageldiyeva Aziza Muxsum qizi	
Kredit-modul tizimida mustaqil ta’limni tashkil etishning sharoit va imkoniyatlari.....	41
Mirzayeva Faroxat Odiljonovna, Odiljonova Shohsanam	
Tolerantlikning tarixiy-falsafiy va psixologik ildizlari.....	46
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Особенности занятий спортом в подростковом возрасте и их влияние на школьную успеваемость учеников.....	50
Ризаев Азизжон Рахимджанович	
Maktabgacha ta’limda zamonaviy axborot texnologiyalari	54
Marasulova Dono Nigmatullayevna	
Maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarini ma’naviy fazilatlarini shakllantirish texnologiyalari.....	59
Matchanov B. O.	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko‘nikmalarini shakllantirishning psixologik xususiyatlari.....	63
Muratova Munavvar O‘rol qizi	
Развитие речи дошкольников как социально-коммуникативный процесс.....	67
Нажмиддинова Гулноза Одилевна	
Bo‘lajak tarbiyachilarning mediakompetentligini oshirish mexanizmlari.....	70
Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi	
Методика развития речи дошкольников.....	74
Очилова Хилола Шералиевна	
Okul öncesi dönemde bulunan çocuklar için anne-babaların çocuk kitapları seçim kriterlerinin incelenmesi.....	78
Elem Gökteş	
Дидактическая игра как средство экологического образования детей дошкольника.....	87
Равшанова Наргиза Норбоевна	
Отешова Гульнур Кабуловна	

Оценка эффективности цифровых технологий по сравнению с традиционными методами управления качеством образования в дошкольных учреждениях.....	91
Хайдаров Р.	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda dizaynerlik qobiliyatini rivojlantirish metodikasi	95
Radjapova Zuxra Tirkashevna	
Развитие коммуникативной компетентности среди будущих дошкольных учителей	100
Садикова Шоиста, Тохинова Шохсанам	
Maktabgacha ta'limda yuksalish	104
Shirbacheyeva Gulchehra Shakirovna, Nuraliyeva Rahbaroy Ravshanbek qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilarini kasbga yo'naltirib o'qitishda metodik tayyorgarligini takomillashtirish yuzasidan xalqaro tajribalar	106
Sultansaidova Mushtariy Abzalxanovna	
Model of Professional Competencies Preschool Education Teacher	109
Tokhirova Shokhsanam	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ijtimoiy ongini shakllantirishning metodik shart-sharoitlari	114
Xo'jamatova X. M.	
Zamonaviy o'zbek oilalarda bolalarni milliy ruhda tarbiyalashda qadriyatlarning o'rni	119
Yakubova Zilola Zikirovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga til o'rgatishda o'yinlardan foydalanish.....	122
Mirkasimova Zilola Alisherovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni kitob o'qishga qiziqitirishda psixologik qo'llab-quvvatlash	124
Musratova Zilola Ulugbekovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxslararo munosabati	128
Alimova Gulchehra Qobilovna, Sadikova Durdona Shohasan qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sahnalashtirish faoliyatini tashkil etish shakllari	132
Teshabayeva Zamira Sobirovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda qadriyatlar shakllanishida xavotirli holatning ahamiyati	135
Maxmudova Dilorom Axmadovna	
MTT direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlash yo'nalishlari.....	137
Nabiyev Erkin Esanovich, Xushiyeva Gavxar Mamatkarimovna	
Xorijiy tillarning psixologik xususiyatlari.....	140
Atayev Shukur-Ali Ayub-Aliyevich	
Possibilities of Developing Social Competence in Future Educators.....	143
Khalilova Dilnoza Furkatovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	146
Jumanova Fatima Uralovna	
Talabalarining kasbiy kompetentligini integrativ yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyasi.....	149
Kamalova Gavhar Akbarovna	
Til leksik sistemasining kognitiv aspekti nazariyasi.....	152
Muzaffarova Nodira Mardonovna, Umarova Obida Avazxonovna	
Madaniyatlararo muloqot asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning samaradorligi.....	156
Ne'matova G. A.	
Soha mutaxassislarining ijtimoiy psixologik bilimdonligini oshirish muammolari	160
Norboyeva Dilafruz Jumakulovna	
Abdulla Oripov she'riyatida qush nomlari uslubiy vosita sifatida.....	163
Yuldasheva Dilnoza	
Talabaning tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantirishda ilmiy uslubning ahamiyati.....	166
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Raxmatova Saodat Amrakulovna	
Ona bilan munosabatning o'smir tomonidan guruhni idrok etilishiga ta'sir xususiyatlari	172
Abdullayeva Dilbar Ubaydullayevna	

Основные аспекты передачи способностей и генетических характеристик от родителей.....	176
Тургунов Абдурашид Абдуманнобович	
Onalik munosabati autizm sindromli bolalarni ruhiy rivojlanishining omili sifatida.....	182
Asraxonova E'tibor Abduvaxob qizi, Lutfullayeva Iroda Abduvaxob qizi	
Psixik yetuklik bolaning maktab ta'limiga psixologik tayyorligi ko'rsatkichi sifatida	186
Jalilova Saboxat Xalilovna	
O'smirlar tasavvurida stressogen ta'sirlarning psixologik tahlili	191
Ismoilova Nurjaxon Zuxuriddinovna	
Seminar mashg'ulotlarini samarali tashkil etishning "kouching" shakli	196
Mamatkulova Kimyoxon Abdujalilovna	
Shaxs o'zini o'zi faollashtirishi tushunchasining ilmiy mohiyati	199
Qurbonboyev Azimbek Nazirboy o'g'li	
Ma'naviy taraqqiyotni ta'minlashda tarbiya texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi	202
Muxsiyeva Aziza Shamsiddinovna	
Pedagoglarda frustratsion tolerantlik namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	205
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li	
Kreativ yondashuv asosida talabalarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik xususiyatlari.....	209
Farxodov Fozil Baxrom o'g'li, Adizova Gulzoda Mehridinovna	
Социально-педагогическая компетентность воспитателя ДОО	212
Ширбачеева Г. Ш., Тиллябаева М. Х.	
Inklyuziv ta'lim jarayonida o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning o'ziga xos qirralari.....	215
Xusanov Samariddin Maxmadaminovich	

MADANIYATLARARO MULOQOT ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARADORLIGI

Ne'matova G. A.

Nizomiy nomidagi TDPU Yevropa tillar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini madaniyatlararo muloqot orqali rivojlantirish modelini takomillashtirish, shuningdek, madaniyatlararo muloqot asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: komponentlik, kompetensiya, model, ilmiy pedagogik tadqiqot, kasbiy kompetentlik.

Abstract: This article examines the improvement of the model of developing the professional competence of the future teacher through intercultural dialogue, as well as the pedagogical conditions for the development of the professional competence of future teachers based on intercultural dialogue.

Key words: competence, model, scientific and pedagogical research, professional competence.

Аннотация: В данной статье рассматривается совершенствование модели развития профессиональной компетентности будущего учителя посредством межкультурного диалога, а также педагогические условия развития профессиональной компетентности будущего учителя на основе межкультурного диалога.

Ключевые слова: компетентность, модель, научно-педагогическое исследование, профессиональная компетентность.

Jahon oliy ta'lim muassasalari yuqori axloqiy va milliy va diniy bag'rikenglik, boshqa etnik guruhlarning tillari, madaniyati, an'analari va urf-odatlariga hurmat ko'rsatadigan mobil va yuqori malakali – mutaxassislariga muhtoj. Bu, albatta, oliy pedagogik ta'lim tizimiga alohida talablar qo'yadi. Erkin va faol fikrlash, o'quv jarayonini modellashtirish, yangi g'oyalarni amalga oshirish, o'qitish va ta'lim texnologiyalarini loyihalash qobiliyatiga ega bo'lajak o'qituvchida madaniyatlararo muloqot orqali kasbiy kompetensiyani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Jahonda zamonaviy ijtimoiy sharoitda kasbiy malakali o'qituvchining o'quv jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi bilan izohlansa kasbiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish asosida o'z kasbiy faoliyatining eng yaxshi natijalariga erisha olishi ham ahamiyatli.

Shu munosabat bilan bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini – madaniyatlararo muloqot orqali rivojlantirishning mazmuni va yo'llarini qayta ko'rib chiqish muhim hisoblanadi. Shu bilan birga bo'lajak o'qituvchilarni chet tilini o'qitish va kasbga tayyorlash, ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'tarish, xorijiy til ko'nikma va malakalarini takomillashtirish darajasi diagnostikasini amalga oshirish, modulli ta'limni yo'lga qo'yish, kasbiy kommunikativlikni rivojlantirish, bo'lajak o'qituvchilar qobiliyatligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarga alohida nazar solinmoqda.

Mamlakatimizda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonida ta'lim sifatini oshirish bo'yicha qator vazifalar belgilandi.

Ustuvor ta'lim islohotlarida universitet bitiruvchisining kasbiy voqelikning turli muammoli vaziyatlarida harakat qilishning umumlashtirilgan qobiliyatini, uning qadriyatlar va shaxsiy fazilatlar, bilim va ko'nikmalar tizimiga egaligini hisobga olib kasbiy faoliyatni malakali bajarishga tayyorgarlik ko'rilmogda.

Boshqacha qilib aytganda, umumiy madaniy, kasbiy va maxsus kompetensiyalarga ega bo'lishi kerak bo'lgan mutaxassislar tayyorlanmogda, bo'lajak o'qituvchilar sohadagi ilg'or xorijiy tajribaga asoslangan holda bo'lajak o'qituvchilarga chet tillarini o'rgatishda kasbiy kompetensiyani rivojlantirishning me'yoriy asoslari va moddiy-texnik bazasi yaratildi. Natijada o'z faoliyatini madaniyatlararo muloqot vositasida amalga oshirishga

qodir bo'lgan yuqori malakali o'qituvchilar tayyorlanmoqda. Bo'lajak o'qituvchilar uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratilib, o'z iqtidorini o'stirish, bilimlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda ta'lim muhitining ishlashi uchun yangi sharoitlar, ta'lim tizimini integratsiyalash jarayoni, o'qitishning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish, bilim sifatiga tobora ortib borayotgan talablar, yangi axborot texnologiyalarini rivojlantirish, ishbilarmonlik va shaxsiy madaniy va madaniyatlararo aloqalar jamiyatning professional malakali, raqobatbardosh, mobil mutaxassisga bo'lgan ehtiyojini dolzarblashtiradi.

Jamiyat ehtiyojlarini qondirish uchun zamonaviy o'qituvchidan yuksak madaniyat, chuqur axloq, shakllangan tizim talab etiladi: qadriyat va e'tiqodlari, fuqarolik pozitsiyasi, o'qituvchining bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qiziqishi, chet tillarini mukammal bilish, jamiyatning madaniy, ilmiy, ijtimoiy-siyosiy hayotining dolzarb muammolarini muhokama qilish, madaniyatlararo hamkorlikda ishtirok etish. Shu munosabat bilan barkamol shaxsni rivojlantirish bilan birga, kasbiy malakali mutaxassis (bakalavr)ni rivojlantirish asosiy vazifalardan biridir.

Erkin va faol fikrlash, o'quv jarayonini modellashtirish, mustaqil ravishda yaratish, yangi g'oyalarni amalga oshirish, o'qitish va ta'lim texnologiyalarini loyihalash qobiliyatiga ega bo'lajak o'qituvchida madaniyatlararo muloqot orqali kasbiy kompetensiyani rivojlantirish muammosi zamonaviy ijtimoiy sharoitda dolzarb hisoblanadi.

Iqtisodiy sharoitlar: bu, birinchidan, kasbiy malakali o'qituvchining o'quv jarayonida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi bilan izohlanadi.

Tarbiyaviy ish; ikkinchidan, u o'z kasbiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish asosida o'z kasbiy faoliyatining eng yaxshi natijalariga erisha oladi. Shu munosabat bilan bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini – madaniyatlararo muloqot orqali rivojlantirishning mazmuni va yo'llarini qayta ko'rib chiqish muhim ko'rinadi. Ko'rib chiqilayotgan ta'rif uchun asosiy tushuncha, shubhasiz, kompetensiya toifasi. "Katta entsiklopedik lug'at"da kompetensiya deganda "shaxsning tegishli kompetensiyaga ega bo'lishi, shu jumladan, uning unga va faoliyat predmetiga shaxsiy munosabati" tushuniladi.

"Izohli lug'at"ga ko'ra D. I. Ushakov, "kompetentlik" muayyan faoliyat turi bilan bog'liq bo'lib, "bilim, istalgan sohadagi vakolat" degan ma'noni bildiradi. Bugungi kunga kelib, O'zbekiston va xorijiy ta'lim hamjamiyatida "kompetentlik" ta'rifi bo'yicha yagona aniq va bir ma'noli tushuncha mavjud emas. Tahlil qilinadigan toifaning ko'plab ta'riflari mavjud bo'lib, ular konsepsiyaning o'zining murakkab ko'p darajali tabiati bilan izohlanadi. Shunga ko'ra, bu ishda turli olimlar va guruhlarining muayyan dunyoqarash pozitsiyalari natijasida yuzaga keldigan ta'riflarning xilma-xilligi hisobga olingan.

Shuni ta'kidlash kerakki, sinonimlashtiruvch yo'nalishning vakillari "kompetentlik" va "kompetensiya" tushunchalarini aniqlaydilar (V. A. Bolotov, V. G. Gorchakova, V. S. Lednev, A. A. Petrov, V. V. Serikov va boshqalar).

Ikkinchi, farqlovchi, yo'nalish tarafdorlari "kompetentlikni" mustaqil tuzilma sifatida tubdan ajratib ko'rsatadilar (A. S. Belkin, O. M. Mutovskaya, I. A. Zimnyaya, A. V. Xutorskoy, S. E. Shishov va boshqalar). "Katta entsiklopedik lug'at"da "kompetentlik" deganda "... ma'lum bir doiradagi obyektlar va jarayonlarga nisbatan tayinlangan va yuqori darajadagi rivojlanish uchun zarur bo'lgan o'zaro bog'liq shaxs xususiyatlarining (bilimlar, ko'nikmalar, odatlar, faoliyat usullari) majmuyi", deb ta'riflanadi. ularga nisbatan sifatli samarali faoliyat" [26, 557-b.].

K. J. Riskulova "Kompetensiya" u yoki bu kasb egasiga zarur bo'lgan kasbiy qonuniyatlar, tamoyillar, talablar, qoidalar, burch, vazifa hamda majburiyatlar, shuningdek, shaxsiy deontologik me'yorlar yig'indisini anglatadi. Kompetentlik esa-shaxs amaliy faoliyati bilan bog'liq bo'lib, kompetensiya me'yorlarini jamiyat talablaridan kelib chiqqan holda kreativlik asosida ish tajribasida namoyon etish mahoratidir. Kompetentlikning asosiy mezon samarali faoliyat, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash bilan belgilanadi.

D. R. Pulatova fikricha, kompetensiyaviy yondashuv orqali ta'lim egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni o'z shaxsiy, kasbiy va ijtimoiy faoliyatlarida amaliy qo'llay olish layoqatini takomillashtirishga yo'naltirilgan ta'lim bo'lib, bo'lajak o'qituvchilarda mustaqil fikrlash, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lish, tashabbuskorlik, ta'limda innovatsion texnologiyalaridan o'z faoliyatida oqilona foydalana olish, ongli ravishda kasb-hunar tanlash, sog'lom raqobat hamda umummadaniy ko'nikmalarni hosil qiladi.

A. T. Nurmanov bo'lajak o'qituvchilarning samarali muloqot yuritishida nazariy, personologik, texnologik, individual, tabaqalashtirilgan, emotsional, ratsional, reproduktiv, produktiv, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va kompetensiyaviy yondashuvlarni muhim deb hisoblaydi. Kompetentlikni ilmiy kategoriya sifatida ta'limga nisbatan qo'llash muhim omil bo'lib, N. A. Muslimovning ta'kidlashicha, kompetentlik nuqtayi nazaridan yondashuv kasb ta'limini takomillashtirish asoslaridan biridir.

Bugungi kunda faqat u yoki bu texnologik jarayonni bajarish ko'nikmalaridan iborat bo'lgan kasbiy mahorat emas, balki kasbiy mahorat, ijtimoiy axloq, jamoada ishlash qobiliyati, tashabbuskorlik kabi kasbiy va shaxsiy sifatlar yig'indisidan iborat bo'lgan kompetentlik talab etiladi.

A. R. Xodjaboyevning fikricha, kompetent nuqtayi nazaridan yondashish ta'limning yangi sifatiga erishish usuli hisoblanadi. Albatta, bunday qarash tasodifiy yuzaga kelmagan, olimning ta'kidlashicha, bu yerda gap insonning ma'rifatlilikini o'lchashning yangi birligi haqida gap ketmoqda, chunki bugungi kunda bilim, ko'nikma va malakalar ta'lim sifati darajasini to'liq o'lchash, uni aniqlash imkonini bermaydi.

Biz bugungi kunda ma'lum bir fan sohasi uchun universal, bir xil darajada maqbul tushuncha mavjud emasligiga guvoh bo'lamiz. Shu bilan birga, mavjud noaniqlik kasbiy kompetensiya masalalari bilan shug'ullanadigan mutaxassis o'qituvchilar, gumanitar fanlar o'rtasidagi muloqotning hayotiylikining kalitidir. "Kompetensiya" toifasi haqidagi fikrlar xilma-xilligi uning hosilaviy toifasi "o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi"ni aniq belgilashni ma'lum darajada qiyinlashtiradi.

"O'qituvchining kasbiy kompetensiyasi" tushunchasi XX asrning 80-yillari oxiri–XX asrning 90-yillari boshlarida paydo bo'lgan va hozirda ko'plab olimlar, o'qituvchilar, psixologlar va metodistlarning diqqat markazida bo'ldi. Yuqori darajadagi professionallik, xodimning kasbiy madaniyatining eng muhim jihatlaridan biri sifatida qaralishi mumkin. Mutaxassisning texnik, iqtisodiy, siyosatshunoslik, axloqiy, ijtimoiy-psixologik bilim va ko'nikmalari, jumladan, uning ijodiy fikrlash qobiliyati, o'z faoliyati natijalarini oldindan ko'ra bilish va ularning oqibatlarini tanqidiy baholash qobiliyatiga asoslanadi.

Kompetensiyani rivojlantirishda hayotiy ko'nikmalar (shaxsiy muammolar, stress bilan kurashish; vaqtni boshqarish; qoidalarga rioya qilish) va mavzudan tashqari ko'nikmalar muhim rol o'ynaydi. G'oyalar (matnli va raqamli ma'lumotlarni qayta ishlash va tizimlashtirish; faol bo'lish, nostandart yechim taklif qilish, o'z nuqtayi nazarini aql bilan himoya qila olish).

Ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida kasbiy kompetensiyaning mohiyati, mazmuni va tuzilishini o'rganish bir qator (E. V. Bondarevskaya, G. S. Vyalikova, B. S. Gershunskiy, L. K. Grebenkina, N. A. Muslimov, N. M. Axmedova, K. J. Riskulova), xorijiy (J. Almond, G. Auerngeymer, J. Raven, P. Rojers va boshqalar) olimlar tomonidan o'rganilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, fanda mavjud bo'lgan tadqiqotlar ushbu ta'lim mazmunini batafsil tahlil qiladi.

Shunday qilib, V. A. Slstenina, I. F. Isayeva, A. I. Mishchenko va E. N. Shiyonov, "...o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi uning pedagogik faoliyatni amalga oshirishga nazariy va amaliy tayyorgarligining birligini ifodalaydi, o'qituvchi kompetensiyasi tuzilishining asosini esa ushbu tayyorgarlikni tavsiflovchi ko'plab pedagogik mahorat tashkil etadi"

N. M. Axmedova tadqiqotida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarlik tizimining madaniyatga muvofiqlik prinsipi asosiga quyidagi ilmiy qarashlarni qo'yish to'g'ri bo'ladi: umuman ta'lim rivojlanishining madaniy konteksti, jumladan uning tarkibiy qismi sifatida integrativ tayyorgarlik haqidagi; professional shaxsini rivojlantirish va bo'lajak o'qituvchining til ta'limi davomida uning kasbiy tayyorgarligi manbalarining ijtimoiy-madaniy tabiati haqidagi masalani o'rganishning zarurati to'g'risidagi; shuningdek, shaxsning qadriyatli-mazmunli ta'rifi haqida fikrlar keltirilgan.

T. K. Sattarov tadqiqotlarida chet tilini o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni kasbga yo'naltirishning muhimligini quyidagilar bilan izohlaydi:

- bo'lajak o'qituvchilarni nazariy va amaliy tayyorgarligidagi uzilish oson bartaraf qilinadi;
- bo'lajak chet tili muallimiga beriladigan bilim, ko'nikma va malakalarni yaxlit o'zlashtirishga yo'l ochiladi, bu, o'z navbatida muallim pedagogik mahoratini oshirishga yordam beradi;
- sotsiologik-pedagogik maqsadga muvofiq ravishda oliy ta'limdagi chet tilini o'rgatuvchi o'quv predmetlarining maqsad va vazifalariga aniqlik kiritishga imkon beradi;
- muallimning pedagogik ehtiyojini qondira oladigan ta'lim mazmunini oqilona tashkil qilishga mo'ljallanadi;
- muallim shaxsining sotsiologik xislatlari va zaruriy lingvometodik ko'nikma va malakalarini shakllantirishga sharoit yaratiladi;
- bo'lajak o'qituvchi o'zini muallim sifatida his etishi va o'zligini anglashga yo'l ochiladi; – bo'lajak o'qituvchining mustaqil ta'lim olishi va o'z-o'zini tarbiyalashga e'tibor kuchayadi;
- bo'lajak o'qituvchidagi umuman o'qishga bo'lgan va kasbiga oid motivatsiyasini kuchaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi;
- o'z-o'zini nazorat qilish va kamchiliklarini tuzatib borishga o'rgatiladi;
- bilim, ko'nikma va malakalarini ijodiy o'zlashtirish orqali bo'lajak o'qituvchilar aqliy tarbiya oladilar va hokazo.

E. I. Ogareva ning so'zlariga ko'ra, "Mutaxassisning kasbiy malakasi (bizning ishimizda – o'qituvchi) malakali mulohazalarni ifodalash qobiliyatida, nostandart echimlarni topish, muayyan muammoli vaziyat uchun yagona to'g'ri yechimlarni topish, malakali rejalashtirish qobiliyatida ifodalanadi. faoliyati, natijasi maqsadga erishishdir". Tadqiqotchining ishonchi komilki, "... barkamol o'qituvchi qo'yilgan muammoning mohiyatini chuqur anglashi bilan ajralib turadi. Biz aniq tajribani puxta o'rganish, maqsadga erishish yo'llari va vositalarini tanlash qobiliyatini, olingan natija uchun javobgarlikni va vaziyatga qarab, pedagogik harakat strategiyasi va amaliyotini o'zgartirishga tayyormiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli Farmoni.
2. Sattarov T. K. Mutaxassislik bo'yicha amaliy mashg'ulotlarda bo'lajak chet til muallimining kasbiy uslubiy malakalarini shakllantirish. // Ped. f.dok....dis. – T.: O'zDJTU, 2000.
3. Muslimov N. A. Kasb ta'lim o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari.// Ped. f.dok....dis. – T., 2007.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования [Текст] / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
5. Ne'matova G. A. (2021). Personal-Activity Approach as the Basis of The Method of Teaching Foreign Languages // Central Asian Journal of Education 11–2. Volume 6. Article 22.
6. Неъматова Г. А., Формирование коммуникативной и межкультурной компетенции у студентов 1-го курса //Toshkent davlat pedagogika universiteti ilmiy axborotlari ilmiy-nazariy jurnali. 2021, №11. International Scientific and Practical Conference. – С. 121–125.
7. Дусмухамедова Ш. А., Психологические особенности педагогической оценки в обучении детей шестилетнего возраста: Автореф. дис.... канд. психол. наук. – М., 198. – 24 с.; дис. – М.: НИИ АПН СССР, 1988. –162 с.
8. Atadjanova Sh. A., Chet til ta'limida talabalar kasbiy malakasini shakllantrish metodikasi. Monografiya. – T., 2016.
9. Rakhimova, M. (2021). Synonyms and their stylistic role//Google Scholar International Conference: "Modern Philological Paradigms: Interactions of Traditions and Innovative Approaches".
10. Rakhimova M. (2022). The role of independent learning in higher education // Jurnal nomi: Eurasian Research Bulletin (ERB).

Muharrir: Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyster raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
ilmiy maqola, reklama materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Тел.: 93 718 40 07

**Manzilimiz: Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mayze 19-uy**